

*Братові Юркові —
на згадку про дитячі витівки*

ПЕРЕДМОВА, ЯКУ ВСЕ-ТАКИ ВАРТО ПРОЧИТАТИ

Любі друзі!

Ви вже, мабуть, читали книжку «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу» — про нашого видатного силача Івана Фірцака (Кротона), який виступав у 64 країнах світу і багато разів перемігав на різних континентах? Ця книжка започаткувала у «Видавництві Старого Лева» серію «Українська сила».

А тепер Ви тримаєте в руках наступну книжку з цієї серії — веселу розповідь про одного з найвідоміших карпатських опришків Григора Пинтю, якого народ назвав Хоробрим.

Пинтя був таким відомим, що указ про його арешт видав сам австрійський імператор, а грошова винагорода була визначена у 500 дукатів — велетенську на той час суму.

Коли ватага Пинті приєдналася до протиавстрійського повстання мукачівського князя Ференца Ракоці II, той сприйняв це з великим захопленням,

називаючи розбійницького отамана «славним». Пинтя та його «чорні хлопці» здебільшого діяли на теренах Закарпаття та Прикарпаття.

«Пригоди тричі славного розбійника Пинті» — перша українська повість про цю легендарну постать нашої історії. В її основу лягли народні перекази про опришків. Де в ній правда, а де — ні, відгадайте самі.

А як знайдете в цій повісті химерні та незнайомі слова — то не минайте їх, а зазирніть до словничка в кінці книжки і з'ясуйте, що вони значать. Так розмовляли опришки.

ЧАСТИНА І

*Ой я в свої мамунціні єден єдиначок,
Або з мене буде газда, або гайдамачок.*

Розділ перший

ЯК ПИНТЯ СОБІ ДОЛЮ ОБРАВ

Не тепер і не колись, а, мабуть, ще в ті часи, як сам цісар під стіл пішки ходив, не в чужій країні, а в зеленій Верховині народився у селі Три Пеньки нічогенький хлопчик — десь так кілограмчиків зо п'ять буде. Назвали його Григором на честь небіжчика діда — відомого баяндрасника і весільного старости.

Та як уродився, на хрестинах після третьої чарки, за давнім карпатським звичаєм, стали йому до рук різні предмети тицяті. Ану, що візьме малий, то те з нього і буде.

— Ой, візьми папушу, синку! — розповіла мати немовля та й тицяє йому хлібну скоринку. — Ой яка смачна! Ой яка цюця!

Схилилася над ним білолиця молодиця та аж прицмокує від задоволення, аби його здурити. А Пинтя не дурний: у відповідь ногами відбивається. Нащо йому поперек гнути на пісних верховинських ґрунтах?

— Гі! Не буде з нього хлібороба! — радісно гукнув тато, кремезний здоровань з обвітреним, аж забронзовілим чолом, усіяним зморшками. — Буде з нього лісоруб, як і я. Ану, чекайте лиш!

Побіг надвір та й витягнув сокиру з колоди.

— Чи ти здурів, старий, чи що ти є? — вголос заревіла перелякана мати, поправляючи білу хустку. — Хочеш, аби дитина зарізалася?

— Цить, стара! Я знаю, що роблю! — став він сокиркою довкола очей малого водити. Але так обережненько, аби той ручками не дістав. Ану, чи потягнеться хлопчик до лісового ремесла?

— Давай, синку, давай! — стоїть батько над немовлям, морщачи від хвилювання ніс, а гості довкола них згромадилися.

Лиця всіх аж сяють від замилювання.

А Пинтя від такої уваги замовк, зосередився, та як порскне татові на вишивану сорочку святою водичкою зі свого невинного джерельця!

— От капосне! — обтрушується мокрий батько серед хати з кривими вікнами, а всі довкола регочуть, аж за боки тримаються.

— Ні, не буде з нього лісоруба! — сміються люди.

— Певно, буде з нього учений чоловік, — підняв пухкий палець із золотим перснем отець Михаїл. Погладив великий срібний хрест на череві та й підніс до малого молитовник у шкіряній оправі.

Усі відразу припишкли: ану, що буде? Невже з Пинтів розумний чоловік колись вийде? То би була новина на ціле село!

Малий справді затих та й став рученята до книжки простягати.

— Ану ж! Ану ж! — мало не плаче з радості мати, склавши руки, як на молитву.

— От, як візьме Святе Писаніє до рук, істинно кажу вам, — бути сьому янгеликові священиком! — впевнено гласить отець Михаїл. Мати як це почула, мало не зомліла від щастя. Цвіте, як ружа в городчику.

Але чи візьме малюк молитовник?

Усі аж навшпиньки повставали, щоб ліпше бачити. В хижі стало тихо, аж чути, як мухи сало гризуть.

Пинтя простяг рученята та й таки вхопив чорну книженцію.

Боже, що тут зчинилося! Всі один одного обіймають, цілують, вітають! Таке, ніби кожен на своїй ниві великий скарб відкопав.

— Ну, кумонько, пам'ятай, що я перша допомагала малого купати! — хвалиться одна з жіночок, кругленька, як діжечка, Катря.

— А я бігла бабу-повитуху кликати! — перебиває її Анця, одвічна суперниця.

— А я...

Старого Пинтю темночубі ґазди по плечах поплескують.

— Но, та ти тепер великий чоловік будеш із таким сином!

— Але носа не задирай! Пам'ятай про сусідів!

— Людкове добрі! — скочив з місця з піднятою чаркою схвильований батько, аж сльози йому на очах блиснули. — Мусимо випити за нашого благо-

дійника, вельмишановного отця духовного Михаїла, та його світлий розум! Якби не він, то ніколи би наш син не став...

Тут усі перевели щасливі погляди із задоволеного розчервонілого панотця на стіл, де лежало немовля. Якраз у цю хвилю малий Пинтя дожовував третю сторінку зі Святого Письма, де йшлося про приїзд Ісуса на ослиці в Єрусалим. Про це повідомляла старовинна гравюра, половина якої ще була не дожованою. Поруч лежало ще п'ять видертих сторінок, які чекали своєї черги бути представленими внутрішньому світові малого ненажери.

— Царице Небесна! — пролунав серед мертвої тиші писклявий голос отця Михаїла. — Сей молитовник мені сам Його високопреосвященство владика Рафаїл подарував! Він дорожчий за вашу корову!

— Ба, хто дорожчий за корову? — не зрозуміли спантеличені газди. — Невже Рафаїл?

Тим часом панотець блискавкою кинувся до стола, що, зважаючи на його кругленьке черевце, було гідним подиву і поваги. Тремтячими руками він випрямляв зіжмакані сторінки, шепочучи: «Господи, прости нам согрішення наша, вольнія і невольнія...»

Подарунок єпископа ледве вирвали всією громадою з рук немовляти, після чого малий Пинтя не на жарт образився і зайшовся диким плачем.

Його превелебність відразу заквапилися додому, притискаючи до грудей свій найкоштовніший скарб з видертими сторінками.

Після того як за ним хряснули двері, відомий п'яниця та добра душа Мирон Кучерявий прорік: «Ні, не буде з цього дівчака преподобника».

— А що буде? — спитала зайойкана мати, яка за кілька хвилин пережила неймовірну материнську гордість за видатного сина і раптове повернення з панських хоромів у тісну селянську халупу.

— Буде з нього...— тут Мирон задумався і, піднявши кривий почорнілий палець догори, проголосив святу істину: — Буде з нього... Чоловік!

Усі так зареготали, що зчинили ґвалт пси на вулиці.

— Ото голова!— схвально підняли ґазди чарки. — Ай справді, з Пинті буде чоловік. А не жінка!

На тому й порішили: що Бог дасть, те най і буде. Аби лише росло здорове та щасливе. А між тим ніхто за гостиною і не помітив, що малий Пинтя вже знайшов собі забавку.

То була стара глиняна люлька, що її курила цімборашка матері, яку за щире усмішку прозивали Зубанею.

Жила вона віддалік од села. Сама як перст. Мала зуби, мов підкови. Точніше, це й не зуби були, а одностайна кістка — як кінське копито. А що Зубаня зналася на травах, то в селі не даремно казали, що вона — ворожка і водиться з нечистою силою. Та Зубаня була доброю з матір'ю Пинті, тож покликали її за куму.

А хрестини тривали мало не до рання.

Доки гості пили та співали, малий в тому неймовірному гвалті раптом затих. Посмоктуючи люльку, він цілком заспокоївся та й заснув.

Чи то Зубаня якусь таку особливу траву курила, чи, може, малий Пинтя просто втомився боротися за кращу долю. Але так ніхто і не довідався, що ж се означає, коли немовля обирає не хліб, не інструмент і навіть не книжку, а відьмацьку люльку.

*Та іще ня ніхто не бив і не буде бити,
Поки буду бирувати топірець носити.*

Розділ другий

ЯК ПИНТЯ РОДИНУ ШАНУВАВ

Чи то Пинтя так розгнівав небесні сили за те, що єпископів дарунок подер, чи, може, щось інше на світі сталося, але впала на Верховину холера. Та така страшна, що забрала силу-силенну людей, а поміж них і батьків Пинті — добросердих селян, що, окрім щоденної важкої праці, нічого в житті не зазнали.

Тож залишився він круглим сиротою, а позаяк мав самотню хресну матір (по-карпатськи — нанашку) Зубаню, то взяла вона хрещеника до себе.

Як-не-як, удвох воно веселіше. Недарма й люльку одну потягували.

А що ріс Пинтя недобрим, як гірка редька, то завжди був битий.